

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
GYULAFEHÉRVÁR (VÁR.)

Telefon szám 16.

Felélős szerkesztő: SÓOTHY GYULA.

LAPTULAJDONOS:

AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TARSULAT

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre	—	—	—	—	—	—	—	8 kor.
Félévre	—	—	—	—	—	—	—	4 "
Negyedévre	—	—	—	—	—	—	—	2 "

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

X. Piusz.

1903. aug. 4-ét írta. Rómában a Szent Péter-téren háromszázezer főre menő sokaság leste a sixtina kápolna kis kéményét. Egyszerre csak megindult a füst, a történelmi „sfumata” és a tömeg szívszorongva várta, vajjon fog-e sűrűbb lenni a füst vagy nem. A gyenge füstfelhő csakhamar eloszlott. A pápaválasztás tehát eredményes volt. De még nem tudták, hogy ki az új pápa. A néptömeg várta, hogy az új pápa nevét hamarosan kihirdetik, ami meg is történt. Macchi bíboros megjelent a Szent Péter-templom loggiáján és a nép felé fordulva — alig hallható hangon — kihirdette, hogy meg van az új pápa, ki a X. Piusz nevet vette fel. A nép még remélt valamit. Azt hitte, az új pápa első áldását a téren szorongó sokaságra fogja adni, de ez nem következett be. Ez a kis csalódás azonban nem lohasztotta a nép örömet. Estére rendeztek olyan kivilágítást, a minőt ritkán láttott Róma.

Azóta 9 év telt el. És ezalatt a 9 év alatt csodálatos dolgok történtek. X. Piusz kiadta programját: „Instaurare omnia in Christo”, és hozzá fogott e program megvalósításához. Mélyreható tekintete csaknem csodás biztonsággal ismerte fel a megújulás forrásait és erős kézzel nyitotta meg e forrásokat, hogy üdülést, életerőt merítsen azokból az egyházból.

X. Piusz mindenekelőtt az egyházi ének reformálását rendelte el. Csak azok tudják e nagyfontosságú pápai rendelkezés jelentőségét igazán méltányolni, a kik az olasz templomi énekeseket egy-egy nagy vecsernyén végig „élvezték”.

A rosszakarat és tudatlanság sokat ártottak a reform munkának és sok ideig hátráltatták a megvalósulást, hanem lassan-lassan az igazi gregorián ének szépségeitől elbűvölve éppen azok lettek legőszintébb barátjai a gregorián énekek, kik azelőtt a torzgregoriánt megutálva annak leghevesebb ellenzői voltak.

X. Piusz jól tudta, hogy az ének szívet, lelket emelő hatásai csak akkor lesznek maradandók, ha a szívben megvan a szükséges fogékonyság. Ezt a fogékonyságot pedig az igazi vallás-erkölcsös nevelés adja meg. Figyelmét azért kiterjesztette a kis gyermekekre, az ifjúságra és a felnőttekre. Amit a szabadkőműves olasz kormányok 40 év alatt igyekeztek tönkretenni, azt X. Piusz atyai gondoskodásába veszi. Szabályozza a hitoktatást. Külön katekizmust ír. A papokat buzdítja a hitoktatás nagy munkájának szeretetteljes végzésére. Reformálja a papnöveldéket, hogy tudománnyal és buzgósággal telt férfiak vegyék kezükbe a lelkek vezetését.

A híveket is meghívja az Ur asztalához és apostoli tekintélyével egyszerűsmindenkorra véget vet a vitatkozásnak a fölött, hogy kik járulhatnak naponként a szent áldozáshoz.

Ő mindenkit Krisztushoz akar vezetni. Azonban nem mehet Krisztushoz az, ki Krisztusról hamis, téves tanításo-

T Á R C A.

A szív nemes levele.

Sok rosszat ráfognak korunkra. Anynyit, hogy ha nyelve volna s meg tudna szólalni, elmondhatná a népdallal: „Mind den rosszat rám fognak az emberek”. Pedig ez a kor, az újidő nem is annyira rossz, inkább érdekes, inkább meglepetésekkel jár, inkább hasonlítható a villanyhoz, mint a rozsdához, mely lassan még a vasat is megeszi. A villany ugyanis izzó, tüzes, meleg, világít. Nem hagyja hogy dideregjünk, a sötét vakságban botorkáljunk. Sőt a Röntgen-sugarakkal még a híson és a csonton is át lehet látni, akár az üveglakon. A csontokban is észre lehet venni a kórt, a szűt, ami semmi más, mint a csontok rozsdája.

De nemesak a tudomány és a felfedezések terén ilyen előrehaladott és felvilágosító a mi korunk, hanem magának az embernek tökéletesítésében, az embernek a kiművelésében is. Ha valamelyik dedapánk feltámadna, ránk sem ismerne, annyira elfinomodtunk. És ezt nem tréfából mondom s nem is csak az ú. n. intelligenciára értem, hanem általában mindenkire. A világ halad, előre törtét. Már a földdel sem elégszik meg, hanem az ember szárnyra kap s felszáll a levegőbe, repül, mint a madár. És ez jól van

így. Nagyra született az ember s a nagyságot — úgy látszik — el akarja érni. Nem azért van sár a földön s völgyek s lankás, posványos helyek, hogy örökké sárban járjunk s ingaványokban hanyódjunk, néha neki kell lendülni s magaslatokra kell törni, hegyekre, mert onnan messzebb a kilátás s tisztább a levegő. Nem azért van szemé az embernek, hogy örökké földre süsse s lefelé nézzen, mint aki rossz fát tett a tüzre, hanem jó, ha azt a szemet fölfelé emeljük, mint a nyíltszívű emberekhez illik. Nem baj, ha rációfölkünk is Lucifer panaszára, melylyel Ádámtól kortholja az Ember Tragédiájában:

„Miert is kezdtem emberrel nyugot,
Ki sárból, napsgugorból összegyurva
Tudásra törpe és vakságra nagy!”

Ma csakugyan kinyílt az ember szemé. Tekintete magasra szárnyal, mint a sasé. S azzal sem elégszik meg, hogy feltekint s ábrándos szemét magasra veti. Nem. A magasságok szerelmével nem elégszik meg. Neki mélység is kell! S én ebben látom a szerencsét s boldog lépését az emberiségnek a mostani előrehaladásában. Abban, hogy kulturával és technikával, repülőgépekkel és száguldozó vasúttakkal, a tenger alatt járó hajókkal és öldöklő géppuskákkal nem elégedett meg. Mert ez bizonyos tekintetben mind csak külsőség és felszín, mind csak anyag, vas

és érc. Hanem villanylámpát vett kezébe s nekiindult a mélységeknek. Nem elégedett meg a felszínnel és külsőségekkel, nem csupán anyaggal, vassal és érccel, hanem kezdte vizsgálni a belsőt, a szellemi, a lelket és szívet. Azért mondtam, hogy szerencsés lépést tett az emberiség. Mint a völgyben is igazában csak akkor tesz szerencsés lépést, ha menyasszonyát nemesak ruhájáért, nemesak rózsás arcáért s csókra álló szájáért veszi el, hanem inkább szép lelkéért, nemes jó szíveért.

Tehát azért kell sokra becsülnünk az ember mai előadását és finomodását, mert külsőségekkel nem elégedett meg; a külső értékek nem szabtak határt lépteinek, hanem feljutván a hegytetőre, a csúcson nem állott meg, hogy éhen vesszen, hanem leindult a tulsó oldalon s kies, termékeny völgybe érkezett, hol szép, bársonyos, selymes pázsit s pompázó élet fogadta.

Az embert a műveltségnek ez a másodika s az elsőnél is drágább útja saját magába vezette vissza. Mélységeket keresett. Az emberi szív az a mélység, mely oly sok szép és boldogító érzést rejteget magába: az a tenger, melynek fenekén drága gyöngyök fekszenek; az a bánya, melynek tárnáiban s mélységes hasadékaiban annyi arany csillog. Csakhogy bűvár kell, ki felvegye a bűvárköppent s leszálljon a tengerfenékre s felkutatssa drága gyöngyöket. Csakhogy bányász

Oberbauer A. utóda

Budapest, IV. Váci-utca 41.

A legjobb hírnévnek örvendő és legrégebb egyházi szerek, ruhák, zászlók. stb. gyára. — Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

kat hirdet. Ezért X. Piusz kárhóztatja a modernisták tanait.

De az sem mehet Krisztushoz, kit rabigában tart a világi hatalom. És ezért X. Piusz inkább választja papjai részére a szegénységet szabadsággal, mint az állami fizetést rabszolgasággal. A francia szabaddkőműves kormányok elvették az egyház vagyonát, elvették a papok fizetését, bezárták a hitvallásos iskolákat, kiüldözték a szerzeteseket. Azt hitték ezzel az utolsó csapást mérték az egyházra. És a mint a szent írás mondja: „Ki az égben lakik, kineveti őket, az Ur kikünyolja őket”. A nagy szekulárizációból nagy sikkasztások, világra szóló botrányok sülték ki. A laikus morál apacsokat nevel. Egyik gyilkos a bírák szemébe vágja, „ha a fészületet az iskolában mutatták volna nekem, hogy nem most a bíróság előtt kellene először látnom, akkor ma én nem volnék gyilkos.” Ezek a francia szeparáció gyümölcsei. De vannak még mások is. Mióta a francia köztársaság hivatalosan kimondotta, hogy pénzről, középületekről sőt még a törvénykönyvekből is el kell távolítani Franciaország jelszavát „Isten óvja Franciaországot” azóta minden negyed évben a nemzeti gyászlobogót kell felhúzni a francia középületek ormaira, hogy jele legyen Franciaország újabb nemzeti szerencsétlenségének.

Ezek is a vallástalanság gyümölcsei. Hanem azért a jobb jövő hajnalszilaga is már derengeni kezdett.

X. Piusz egyszerre 15 papot szentel püspökké Rómában és küldi őket Franciaországba — hithirdetőkné. A francia papság visszanyerte szabadsá-

gát, szabadon tud működni Isten ügyeért. Erős a meggyőződésünk, hogy Franciaországnak erkölcsi ujjaszületése az állam és egyház szétválásával kezdődik.

X. Piusz pápa mindent meg akar újítani Krisztusban. Ezért igazi csodálatos módon a gyermekek első szent áldozásának idejét is megállapította. 6—7 éves gyermekek menjenek áldozni. Igaza van a szentatyának. Miért féltenék a gyermekeket Jézustól, a gyermekek barátjától?! Ne, ne féltsük őket Jézustól, hanem adjunk hálát az Üdvözítőnek, hogy ilyen nagy papát küldött nekünk.

Iskolai Értesítők.

Hivatalos látogatások. Mindenik értesítő beszámol a hivatalos iskolalátogatásokról. A főigazgatókon kívül egyik-másik intézetben miniszteri biztosok is jártak, akik az egyes tárgyak tanítási módszerét és az általános eredményt figyelték meg. Tanulások észrevételeit aztán közölték a szaktanárokkal.

Kegyelmes főpásztorunk az idén is meglátogatta a főhatósága alá tartozó összes iskolákat. Ilyenkor főképp az ifjúság lelki ügyeivel foglalkozott, de érdeklődött általában tanulmányi előmenetelével is. Megjelent az osztályokban, meghallgatta a tanulók feleleteit, a tanárok magyarázatait s mindenütt buzdító beszédet intézett hozzájuk. Az a benyomásunk, hogy az ifjúságra nézve minden főpásztori látogatás egy-egy emlékeztető esemény, amely munkakedvet ébreszt, a cselekvésvágynak új lendületet ad, újájeremt, átalakít, s

kell, ki leereszkedjék égő zsarátnok fényénél s nem félve a hosszú tornák kísérő hangjától, mely lépteinek nyomán kél, kibányássza onnan az aranyat...

S ez a kor szült embereket, kik az emberi szívnek bányászai s bűvárjai lettek. Szült művészeket, kik az emberi szíven elkezdettek dolgozni s azt addig gyurták, faragták, alakították, míg meg lett alkotva a művelt emberi szív. Hát milyen lehet az a művelt emberi szív?! S nem minden ember szíve művelt? Nem bizony. Igaz, hogy mindenkinek van szíve, de egyiké kemény, mint a kő, vagy a csont s azért mondják sokakról, hogy „köszíve” van. A másiké lágy, mint a viasz, mely a legkisebb melegtől olvadozni kezd. A harmadiké hideg és fagyos, mint a jég, mely a folyó színt börti s mikor terhét nem bírja tovább, végig hasadoz s félelmetes az ő hasadása. A negyedikét a tűzhöz lehetne hasonlítani, mely izzik és perzsel, — s így tovább folytathatók. De minden szívben megtalálhatunk valami közöst, különösen, mikor a szív érintetlen minden rossz befolyástól, mint a harmat, mielőtt a csalfa szellő a porral összevegyíti. És ez a közös valami erő, képesség, csira, melyet maga Isten oltott bele. A szívben rejli isteni csira az, melytől jó ápolás mellett egészséges, bájló, szép virágnak kell kihajtania, de ha elhanyagolják, beteges, sápadt, fonnyadt virág is nőhet belőle, sőt durva érdes növény is, mint csipke és számrátóvis, mely véresre sebz az ember kezét. Amint a gyermek fejlődése a neveléstől függ, épen úgy az emberi szív alakulása is nagyban ettől...

Korunkat szociális kornak is nevezik. S ennek az az értelme, hogy olyan szíve-

ket kell, hogy neveljen és átalakítson, melyek nem csupán maguknak valók, nem merülnek el saját boldog jólétük keresésében, hajszolásában, nem babonázódnak meg saját gyönyöreiktől, hanem inkább igazsággal s szeretettel vannak tele. Olyan szíveket akar nevelni, melyek megérik s megértik mások nyomorát is, megsajnálják mások szenvedéseit s kiigazítják s kiegyenlítik az észrevett igazságtalanságokat. Ez a szociális kor olyan leleményes a szívek megnevelésében és megművelésében, hogy még az örömeket s vigalmakat is felhasználja a szociális igazság felkarolására s a nyomor enyhítésére. Régente az volt a sorja, — igaz ma is előfordul! — hogy a gazdagok ittak, ettek, örültek, daloltak s elfelejtették nemcsak a múlt bánatát, hanem a jövőét is. Ma a művelt lelkek nem így tesznek, a nemes szívek másképp éreznek. A lélekek érzelmvilága gazdagodott...

Az emberek a boldogságukat, az örömeiket, a dalos jókedvüket is megakarják osztani másokkal, azokkal, kiknek ezekből kevés vagy semmi sem jutott. A földi jólétben, a sebesszárnú örömekben és élvezetekben is el akarjuk törülni a magántulajdont. Hadd legyen közös kincs és közvagyon a boldogság!

Milyen szép cél, milyen nemes törekvés! Még a gondolat is gyönyörűség fűrdője az ember lelkének! S hát még a megvalósítás! Ezt a célt, ezt a törekvést csak az általános emberszeretet valósíthatja meg, mely nem jártszik szembekötődít, ha nyomort lát, ha bánatot érez, ha halott-halovány arcok integetnek feléje s mondják: Jer, adj a te szíved öröméből; jer, adi

főlemeli és megtisztítja a lelkeket. Pedagógiai szempontból igazán megbecsülhetetlen ez az önfeláldozó munkásság, amelyért a hála hangja ki is csendül valamennyi értesítőtől.

A főpásztori iskolalátogatás pedagógiai fontossága — úgylátszik — a legkevesebb varázshatással a püspöki biztosokra van. A magyar püspöki karnak a vallástanítás részére 1900-ban kiadott utasításai imperitíve elrendelik, hogy a püspöki biztosok kötelesek évenként legalább egyszer a vallástani órákat meglátogatni, s az évvégi vizsgálatokon elnökölni. Sőt ennél is tovább megy az utasítás. A püspöki biztosoknak joguk van kath. intézetekben bármely tárgyú tanítási órán megjelenni. Tisztelettel kérdezzük, hol van az a püspöki biztos, aki ezen kötelesegeinek a maga egészében eleget tett? Megengedjük, hogy a vallástani órákon püspöki biztosok elnökölnek. De a vallástanítást alig kísérik figyelemmel, a vallástani órákon nem jelennek meg, annál kevésbbé más tárgyú előadásban.

A nagyméltóságú püspöki kar bizonyára tisztában volt e látogatások jelentőségével, amikor ezeket kötelezővé tette. A püspöki biztosok a maguk gyakorlati életéből s a más tárgyú előadásban tapasztaltakból üdvös tanulságokat szűrhetnének le a vallástanítás részére s ennek alapján életrevaló utasításokat adhatnának a vallástanároknak. A vallástanítás eredményessége megérdemelné ezt a kis fáradságot annál is inkább, mert az utasítások 13 §-sa szerint a tanítás eredményessége egyetlen tárgynál sem olyan életbevágó dolog, mint a vallástanításnál. Legyen szabad hát reménylenünk, hogy jövőben e té-

a te arcod pirjából; jer, simogasd meg elhagyott lelkünket szíved melegével, mint a játékos napsugár megcsókolja az egyedülálló fűszálakat is.

Aki megteszi s elfogadja e hívást, szeretetéről tesz bizonyosságot. Szívének szeretetéről. S az emberi szívnek többféle a szeretete:

A gyermek alig tud lábára állni, alig mondja ki az első értelmes szót. De első lépése is anyja ölébe vezet s első szavával is szeretetről gagyog. Ez a gyermeki szeretet s az emberi szív érzelmei között egyik legnemesebb.

Hányszor megtörténik, mindenki szemével láthatja, hogy szülők szegényen élnek, éheznek s rongyosan is járnak, mint az utcakoldus, csakhogy minden bőven jusson a gyermeknek. Ez a szülői szeretet s ez is szép erény.

„Érezni a világ közepette, hogy boldog vagy; ismerni a csalfa emberek között egy szívet, mely hív fog maradni; tudni egy nyugpontot, melyen fáradva megpihenhetsz; ajkakát, melyek érted imádkoznak; szemeket, melyek csak neked nyílnak; egy lényt, kit te és téged boldogít”, — ezt Eötvös mondja s ez a hitvesi szeretet; ez is úgy szép szeretet?! Megkapóan írja le Petőfi „Szívem” című költeményében a szeretetnek ezt a skáláját:

„Hü tanya ez a szív,
Nemesebb barátság
Hü tanyaja ez.
E hagyott, elagott
Szüleim egyetlen
Lágy párnája ez,

ren változott viszonyokkal fogunk találkozni.

Valláserkölcsei állapot. Gimnáziumainkban a valláserkölcsei nevelést illetően igen fontos hivatást teljesítenek a Mária-kongregációk. Ezekről örömmel jegyezhetjük föl, hogy az újabb idők heves támadásai ellenére is egyre erősödnek és szaporodnak. Ezidőszerint csak a kolozsvári és a marosvásárhelyi gimnáziumokban nincs kongregáció. Remélhető, hogy rövid idő lefolyása alatt e két helyen is megalakul. A kolozsvári értesítő máris oly lelkesedve és lendületesen ír a bold. Szűz iránti ragaszkodás megszilárdításáról s általában a valláserkölcsei nevelésről, hogy ezt egyelőre a kongregáció felállítását célzó nemes hajlandóságnak tekinthetjük.

A hitbeli élet mégis a gyulafehérvári gimnáziumban a legerősebb. Másutt a kötelező négyszeri gyónás mellett minden vasár- és ünnepnapon csak néhányan gyónnak és áldoznak, itt sokan vannak mindennapi áldozók. Maga az igazgató jár a legjobb példával a tanulók előtt.

A tanárok az ifjúsággal együtt vesznek részt jórészt mindenütt a napi szent miséken és a körmenetekben, minthogy ez nemcsak el van rendelve, hanem úgy is illik. Csak a kolozsvári gimn. tanárai tesznek kivételt. Itt hétköznapokon elég két örökös tanár is a tanulók templomba kísérésére. Az egész tanári kar csak vasár- és ünnepnapokon vállalkozik ilyesmire.

Alapítványos tanulók. A „Közmuvelődés” hasábjain többször volt már szó a Status alapítványairól. Leg-

utóbb is szóvá tették az osztogatásnál helytelenül divatba jött protekciós rendszert, amelynek káros következményei aztán el nem maradhatnak. Végigszemlélve az alapítványos tanulók névsorát, tanulmányi előmenetelét, azt látjuk, hogy igen nagy százalék vált vagy válik idővel méltatlanná az alapítvány élvezésére. A hét gimnáziumban 80-on felül van azoknak a száma, akiknek két, vagy kettőnél több elégségesük van, sőt tizenkettő elégtelen osztályzatot kapott, harminc pedig a magaviseletből szabályszerűt. Hányan vannak aztán, akik még a vallásbanból is csak elégségesen tanultak!

Az alapítványok adományozása két föltételtől függ: az egyik a kiváló előmenetel és jó magaviselet, a másik a szülők szegénysége. Bátran lehet állítani, hogy a jelenleg alapítványt élvezők majdnem fele része a szó szoros értelmében nem felel meg e két föltételnek. Ez a körülmény arra vezethető vissza, hogy az alapítványok adományozásánál nem jártak el a kellő körültekintéssel. Érdemtelenek juttattak nagy előnyökhöz s az érdemek és koldusszegények háttérbe szorultak. Római kath. kántor-tanító, akinek a székyudvarhelyi gimnázium II. osztályában jeles előmenetelű fia van és kilenc gyermeke, nem kaphat alapítványt. Ellenben az olyan tanuló, akinek apja, anyja, hivatalnok, reménye ellenére is megkapja. Mennyi elkeseredés származhatik e méltatlan mellőzésből!

Valóban szomorú volna, ha az ilyen esetekből azt a következtetést vonnák le a szülők és tanulók, hogy a kiváló szorgalom és kiváló előmenetel hiábavaló, mert

nagy emberi családnak gyermekei vagyatok s kebletek nem emelkednek testvéreitekért?!”.

A fejedelmektől hajdan azok kaptak nemesi levelet, akik valami nagy tettet vittek véghez. Ma a szív is kaphat nemeslevelet, de csak az a szív, mely belekapcsolódik az általános emberszeretet áramába, mely megismeri az árva gyermekben is testvérét s a lelket, mely szintén halhatatlannak született, segíti s megmenti; mely szív tud áldozni gyermekszanatóriumokra s szegény tanulók felségélyezésére s le tud egy „virágszálat” tenni a humanizmus oltárára. Régente a görögök, ha erőlen s mint mondani szokás éhletelen gyermek született, kivitték a sziklára s a mélységbe dobták, hogy elpusztuljon akár egy bogár, melyet eltaposunk az utca porával. Ma sokkal műveltebb lelkeket akarunk nevelni, a sziveket nemesíteni akarjuk!

Telefonon és telegráfon tudnak az emberek nagy messzeségekből is egymással beszélni s érintkezni. Ezt a kultura haladása teszi. S ez jól van, hadd haladjon a kultura térségein előre az ember, de akkor az is helyénvaló, ha a szivek is telefon és telegráfhoz hasonlóan nagy messzeségekből is összedobbanak és együtt éreznek, együtt örülnek s együtt búsulnak, együtt sírnak s együtt vigadoznak és egymáson segítenek. Ezért jár a szívnek nemeslevel, mely sohasem fog elkallódni. Hát szeressük meg!

Boga Alajos.

épen azok a körök nem méltányolják és értékelik kellőképpen, amelyeknek ez első-sorban volna a kötelességük.

(Folyt. köv.)

Censor.

A románok (oláhok) bevándorlása és egyes román írók.

Írta: Dr. Karácsonyi János.

Lapunk egyik régebbi számában közöltük a tudós kanonok úr cikkét, melyben azt a kérdést vetette fel, hogy „laktak-e románok (oláhok) Erdélyben?”.

A kérdésre adott felelettel nem voltak megelégedve a román (oláh) történetírók. Többen igyekeztek dr. Karácsonyi cikkét megcáfolni. Minthogy a cáfolatokat Erdélyben is olvasták, azért a kiváló szerző több erdélyi pap kérésére szíves volt a cáfolatra adott feleletet rendelkezésünkre bocsátani. A teljesen tárgyilagos és komoly tudással fölvértett cikket egész terjedelmében közöljük.

* * *

Mikor „százezer baj, millió jaj egy tévedés miatt” című kis értekezésemet megírtam, tudtam, hogy az nem fog válasz nélkül maradni. Évszázados tévedést egyszerre kiirtani nem lehet s azok, akik gyermekkoruk óta mást tanultak, védelmezni próbálják a megszokott tévedést. Azért mindig figyelemmel kísértem a román lapok nyilatkozatait.

Nagyon jól tudtam továbbá, hogy az én kis értekezésem is csak emberi munka, s így nem tökéletes. Tudtam, hogy, ha van benne valahol hézag, megtámadható rész, azt azok, akik eddig egész más szempontból indultak a román nép történetének vizsgálásában, nagyon hamar észreveszik.

Nyugodtan mondhatom, hogy a végső eredményt megdöntő hibát okozódosomban nem találtak. De találtam én különösen két román papnak bírálatában olyan nyilatkozatokat, amelyek mutatják, mi tartja őket még vissza a történeti valóság elfogadásától.

Ezrekarok válaszolni teljes tárgyilagossággal.

Mind dr. Lupás János (Tribuna 1911. dec. 11-iki 261. szám), mind Paklisán Zeno (Cultura creștina 1912. évfoly. 12—13.) azt hiszik, hogy a románok (oláhok) állandóan Duna balparti lakosok és a Traján császár gyarmatosításától való leszármazásnak meséje sokkal régebb Bonfininál. Idézi is Lupas Kekaumenos és Kinnamos görög írókat és III. Ince pápa leveleit a XII. és XIII. századokra nézve bizonyosságul.

Azonban nem veszi észre, hogy ezek nem a Duna balparti, hanem a Duna jobbparti, Bolgár- és Görögországokban lakó románokról beszélnek! Különben is Kinnamos és III. Ince csak annyit mondanak, hogy az oláhok (románok) latin, római származásúak. Kekaumenos pedig, akinek véleményét a románokról béke kedvéért nem idézem, azt mondja, hogy az oláhok a dákoktól és bessusoktól származnak és Traján legyőzte (nem pedig telepítette) őket. Tehát éppen ellenkezőjét állítja annak, amit Lupas akar bizonyítani. Én nem fogadom el Kekaumenos véleményét mert a román (oláh) nép és nemzet latin eredetét elismerem, de viszont azt sem tehetem

Kert e szív, ahol a leg'

Dilatosh virágid

Nyílnak szerelem!

Bánya ez, mely a

Szabadság számára

Kardvasat terem.

És mi szép, mi jó van

A kerekvilágon

Melyet nem ölel,

Melyhez imádása

Nem hajolna le vagy

Nem repülne fel."

Igen az a lehajló imádása a szívnek, mikor legyőzi önmagát s úgy szeret. Mikor lemond örömeiről s élvezetekről s nem nézi a maga érdekét, hanem másoknak akar életet adni, mint Jézus Krisztus. Ekkor a szív mintegy kilép önmagából, megtagadja a legyőzi magát s az istenihez lesz hasonló, mely egyedül képes oly nagy áldozatra, hogy érdek nélkül szeressen.

Igy szerettek az eszmék vértanúi s a szabadság hősei, kiknek véréből nagy áldások virágai fakadtak. Ezt akarja mondani a mély lelkű Prohászka: „A nemes embert nem annyira a nagy gondolatok jellemzik, hanem gondjai, melyek nem annyira a közönyös én körül forognak, hanem mások bajait, szenvedéseit nézik.” (Alkotmány, 1911. 58. sz.) Erre biztat a Kárthausi szerzője: „Szeressetek! e nagy világon csak egy van, mi valóban boldogít: szívetek, csak benne keressétek örömeiteket. Szeressetek, de nemcsak egyesekért dobogjon szívetek, bármilyen kedves s boldog a kör, melybe sorsotok helyezett, ne ez legyen határa szerelmeteknek; a

józan észszel, hogy ellenkezőt olvassak ki belőle, mint amit ő mond.

Találnak azonban mind Lupás, mind Paklisán egy író. Aeneas Sylvius, aki legalább is 22 évvel Bonfini irásának keletkezésé előtt azt írta, hogy a Trajánától Dáciába telepített gyarmatnak valamelyik Flaccus volt a vezére és a gyarmatosok erről Valachusok-nak neveztetnek. E nép még ma is római nyelven beszél, de az nagyon megváltozott, úgy, hogy olasz ember alig érti meg.

En értekezésemben a szörnyű tévedés eredetét e szavakkal kezdem: „A XV. században már szélteben divatozott a renaissance. Mindenütt keresték a hatalmas rómaiak épületeit, könyveit, szobraikat és egyéb nyomaikat.” Aeneas Sylvius (II. Pius pápa) is ilyen humanista író volt, de bár bejárta fél Európát, Bécsen túl nem jutott. Nem csoda tehát, hogy ő is elvakítva és teljességgel nem ismerve a román (oláh) népet, ily sületlen véleményt nyilvánított. De hogy ez nem volt általános vélemény az akkori tudósok közt, bizonyítjuk Chalcondylas Leonicus görög történetíróval, a ki élen kortársa volt Aeneas Sylviusnak (1428—1463), de nála sokkal jobban értesült, mert hisz Görögországban született Athénben, Konstantinápolyban élt és így a románokat (oláhokat) sokkal jobban ismerte. Ő ezt írja: „Az azon nyelvel élők, mintha rómaiak volnának. Hogy honnan kerültek e földre? (Dacia földére) senkitől sem hallottam. Magam sem gyanítom, hová valók. Mondják, hogy sok felől gyűlt oda a nép s hogy nem mutatott még semmit, amit történelem feljegyzésére érdemesnek találna.”)

Azonban én, midőn a szörnyű tévedést ismertem, nem azt kutattam, ki találta ki először? hanem azt, kitől terjedt el? Már pedig maga Aeneas sem állítja oly határozottan a Traján gyarmatosoktól való leszármazást, mint Bonfini ezen szavaiból: „A legionibus enim et coloniis a Trajano et caeteris Romanorum imperatoribus in Dacim deductis, Valachii promanarunt.”)

Már most Bonfininak a műve terjedt annyira mind Magyarországon, mind külföldön, hogy a szörnyű tévedés forrásául ő tekintendő. Lupás kimutatja, hogy pontatlan vagyok. Azt írtam ugyanis csak úgy nagyjából, hogy Heltai 1574-ben nyomatta ki Bonfini művét, pedig először 1565-ben és másodszer 1575-ben adta ki, előbb latinul s azután magyarul. De ezzel Lupás csak az én malmomra hajtja a vizet, mert világos, hogy így még jobban terjedt a tévedés. Hozzá teszem még, hogy németül Bonfini műve már 1541-ben megjelent, 1581-ben pedig másodszer. Tehát 1711-ig megjelent latin nyelven 7-szer, németül 2-szer és magyarul 1-szer. De már azelőtt is kéziratban közkézen forgott, úgy, hogy a XVI. században legalább négy kéziratból van tudomásunk.***)

Ezzel ellentétben Aeneas Sulvius művét csak egyszer nyomtatták ki az 1551—71 években Basel-ban. Ki szerezte be Magyarországon az ilyen külföldön nyomtatott, látszólag Magyarországot épen nem

érdeklő könyveket? Nincs is nyoma. Nem is hivatkozik a XIX. századig senki az ő művére és így ő a tévedés eredete nem lehetett.

Paklisán más oldalról igyekszik az állítólagos hagyományt megerősíteni. Azt olvassa ki Francesco della Valle 1533-iki tudósításából, hogy a Tirgoviste mellett levő deali (deel)-i monostor kalugyerjei Bonfini-től függetlenül hirdették, hogy Traján kiosztotta katonáinak a tőle meghódított földet és azt mintegy római gyarmattá tette. (Magyar Történelmi Tár. III. 23.)

Azonban Tirgovist-en, amint másuttan is tudjuk, meg Francesco della Valle elbeszéléséből is világos, a magyarországi ferencrendűeknek is volt kolostoruk. Éppen e ferencrendűek foglalkoztak főképp könyvek másolásával és szerzésével. Nagyon természetes tehát, hogy e ferencrendű szerzetesek ismerték Bonfini művét és tölük hallották a tévedést a tirgovists-deelli kalugyerék. E kalugyerék különben Francesco della Valle szerint nem voltak románok, hanem görögök, náluk tehát mást mint irodalmi tudást nem lehet feltételezni. Hogy a katonáktól származtatják a románokat, világosan mutatja, hogy Bonfini „E legionibus enim” szavaiból indultak ki.

A való történet szerint Dacia 106—262 lakossága épen nem csupán katonákból került ki.

Igazságtalannak tartja Lupás azon nyilatkozatomat, hogy 1740-ig a románok (oláhok) nem ismerték Bonfini művét, mert nem tudtak latinul még olvasni sem. És idéz három moldvai író, akik olvasták és felhasználták.

Hát ez félreértés. Én azt, hogy nem tudtak latinul olvasni az erdélyi román (oláh) lakosokra és nem a moldvai, vagy havaselyi előkelő férfiakra értettem.

Egy kis jóakarattal észrevehette volna ezt az összefüggésből. Tessék ezek közül Bonfini ismerő férfiút felmutatni!

(Folyt. köv.)

A máconi zsinat és az asszonyok.

Pekár Gyula a M. Tud. Akadémiában ezidén február folyamán tartott székfoglaló értekezésében számos, hiányos érteültségen alapuló állítást kockáztatott meg. „A régi férfias vallások” — mondja ő „csak a férfiaknak szoltak s ezekkel szemben Jézus az új vallást nagyrészt nőkkel és a nők számára is alkotta meg. A kereszténység, midőn lelket concedál a nőnek (a máconi zsinat paragraphusban mondja ki, hogy a nők nem állottak, hanem az emberek közé számítandók¹⁾) a többi elnyomottakkal együtt hozzája is szól s a szeretettel együtt felmagasztalja a szerelmet is.” (I. Akad. Értesítő 1912. 372. oldala.)

Ez persze nem történelem, hanem költészet. Felolvasása hiba számba megy még a szerkesztőségek zöld asztalai között is, annál inkább az ország első tudományos testületében.

Nem vesztegetünk szót a „férfias vallások” s a „nőies kereszténység szembe-

állítására. Mindenki könnyen megformálhatja róla a maga igazságos kritikáját... De a máconi zsinat aktáit előkerestük, hogy megbizonyosodjunk, vajon tényleg neveltségessé tették-e magukat a régi, jó galliai püspökök közismert igazságok elcsépelésével?

Előttünk a zsinatok történetének nagyértékű feldolgozása: Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio. Harmincegy folio kötet. Feldolgozjuk a páratlan szorgalmú Mansi. A monumentalis munka IX. és X. kötetében három máconi zsinatról van szó. Az első 581-ben, a második 585-ben, a harmadikat pedig 617. és 627. között tartották meg. Az utolsónak határozatai elvesztek; az első kettő azonban Mansi IX. 931. és 947. köv. oldalain olvashatók. Végigolvastuk az első máconi zsinatnak 19. s a másodiknak 20. canonját. Sok mindenféléről esik szó bennük: rendelkeznek az ünnepnapok megüleséről, a clerikusok ruházatáról, a privilegium foriról, zsidókról, rágalma-zókról, a püspök házatájáról, de egy szóval sem tesznek említést a nő egyenjogúságának kérdéséről. Egyik máconi zsinat sem mondja ki paragraphusban, hogy a nő nem állat, hanem ember.

Teljesen alaptalan tehát Pekár közbevetett megjegyzése?! Vagy pontosabban azé a francia íróé, akit Pekár felhasznál?

Tényleg történt valami a második máconi zsinaton, ami e pikáns híresztelésnek alapul szolgált. Toursi Szent Gergely írja a Historia Francorum VIII. könyve 20. fejezetében, hogy az 585-iki zsinaton valamelyik jelenvolt püspök — nevét nem említi — szerint a nőt tulajdonképpen nem lehet embernek nevezni. A többi püspök azonban meggyőzte őt öszövétségi és újszövétségi érvekkel tévedéséről: amire az illető meg is nyugodott.

Nincs szó zsinati határozatról, canonról vagy paragraphusról. Egy tévedés eloszlátását említi fel a régi frankok derék, megbízható történetírója, olyan tévedést, mely hamis bölcséleti vagy dogmatikus felfogásban gyökerezhetett. Többet nem tudunk az esetről, de ennyi elég, hogy Pekár megjegyzését könnyelmű állításnak minősítsük, mely árt a felolvasó írói hitelének s az Akadémia tekintélyének.

T A N Ü G Y.

Az osztályisméltésről.*)

Hogy az elemi népiskola növendéke mennyi tudással léphet fel egyik osztályból a másikba, arra nézve a tanügyi törvényekben és rendeletekben pontos zsinórmértéket sehol sem találunk. Sőt mondjuk ki őszintén, hogy ezzel a kérdéssel idáig senki se törődött. Hiszen látjuk, hogy idő-ről-időre bekérnek tőlünk különböző statisztikai kimutatásokat, ahol kevésbbé lényeges dolgokról is pontosan be kell számolni. De hogy az I. osztályba felvett növendékek kilencven százaléka miért nem jut be a VI. osztályba, azt tőlünk nem kérdezi senki. Hogy aztán a gyermek mi okból ismételen osztályt és mi okból ne,

*) Corpus scriptorum Historiae Byzantinae. Bonni. kiadás II. 77. 78. l. Jancsó. A román nemzetiségi törekvések 581. Hunfalvi az oláhok története. II. 36. l.

***) Bonfini. Rerum Ungaricarum Decades II. I. VII. Kolni 1690. kiadás 196.

****) Császár Mihály: A magyar közművelődés a XV. században Antonius Bonfini Rerum Ungaricarum Decadének alapján. Budapest, 1902. 34—34 ll.

1) L. S. Georgii Florentii episcopi Turonensis opera omnia. Lutetiae Parisiorum 1699. 393. old.: „mulierem hominem non posse vocitari.”

*) Az Erdélyi r. k. tanító egyesületek Szövetségének jul. 16-án Csíkszeredán tartott közgyűlésén előadta Búzás János.

annak elbírálása kizárólag a mi lelkiismeretünkől és józan belátásunktól függ.

Már pedig a tanítási gondolkodása ebben a dologban igen szétágazó s nagyon sokszor éppen ellentétes. Azonban tény, hogy a buktatás minden iskolában elő szokott fordulni.

Ha a buktatás és az ezzel járó osztályismétlés ügyét elfogulatlanul akarjuk tárgyalni, legelőször avval a kérdéssel kell megbarátkoznunk, hogy: ha a kezdő gyermekek 85 százaléka az I. osztályban sikerrel volt tanítható, s átmehet a II.-ba, miért nem tanítható sikerrel a felsőbb osztályokban is?

Ezt a kérdést érdemes megvizsgálni, s az osztályismétlés kárát és hasznát pontosan mérlegre vetni. Érdemes pedig azért, mert az osztályismétlésből kétféle nemzeti kár származik.

Az egyik az, hogy valahányszor a gyermek osztályt ismét, annyi évet veszít el az előhaladásából és így az életéből.

Ezek az elveszett esztendő a multakban nagyon olcsók voltak, amennyiben — főleg a földműves szülők — nem igen törődtek avval, hogy az ő gyermeke felsőbb osztályba mehet-e vagy sem?

Pedig ha egy ilyen esztendőt — a felsőbb iskolák szempontjából — megpróbálunk pénzértékre felváltani, mint olyant, amely az egyén produktív munkájából el van vesztve, a legkisebb számítással is 400 korona veszteséget találunk. Ez pedig 10 ezer esetben 4 millió korona elvesztését jelenti a nemzet kárára!

A másik nemzeti kár pedig az, hogy aki osztályt ismét s emiatt a VI. osztályt nem végezheti el, az az országgyűlési képviselőválasztójogtól — személyileg meg lesz fosztva.

Ez a kettős nemzeti kár hassa meg a mi szívünköt s világossítsa meg a mi elménket, hogy mi, akiknek vállain a Haza művelődésének és felvirágzásának fundamentuma nyugszik, téríthessük a tanügyi közvéleményt a leghelyesebb útra!

Most pedig térjünk az osztályismétlés okaira!

Egyelőre mellőzve az I. osztályt, azt látjuk, hogy a felsőbb osztályokban megbukik a gyermek nemcsak az alapvető, hanem még a reáltárgyakból is.

Leggyakoribb a buktatás a számtanból, és pedig elég helytelenül. Mert igaz, hogy a gyermekek 30 százaléka semmiféle számérzéklet nem visz az iskolába s beletelik 3—4 esztendő, hogy a tanító nem jut vele semmi eredményre. Amde gondos vezetés és alapos fokozottság mellett az V. osztályban kinyílik az esze s nem egyszer igen jeles számoló lesz belőle. — De ne hagyjuk figyelmen kívül azt se, hogy az ember az ő életfolyamata alatt, akár milyen pályán legyen, minduntalan számokkal találkozik. Vásárlás, napszám, fuvarozás és a háztartás minden ága csak úgy ontja a számok sorozatát. Bizonyos tehát, hogy számműveletek dolgában az élet is nagy iskola.

Hisz látunk igen jól számoló írástudatlan embereket. Sőt magam is ismerek olyant, aki szüretkor mindig jobban tudja, hogy mennyit fizessen az ő 638 és 709 literes hordóiért, mint az az iskolázott szász, aki a mustot eladta.

(Folyt. köv.)

H I R E K.

Fürdői életből.

A napokban pár napig egy fürdőhelyen voltam. Reggel nyolc óra, vendégek érkeztek a csengős társaskocsin. Egyenesen az igazgatóhoz siettek; a mint szemügyre vettem őket, városiak lehetnek: anya két leányával s kis diák fiával. Az első kérdésük ez volt: „meg volt már a szentmise?” Felkeresték az ott levő papot s az egész család áldozott a szentmise alatt. Pestiek voltak, azért jöttek ez egyszerű, de annál remekebb vidéki helyre, mert a prospektushoz az áll: kath. kápolna, naponkint szentmisével. A fürdőhely kiválasztásában csak azt keresték, hol a fenti dolgok állottak. Mi következik most már ebből? 1.) Lelkiszükséglet fürdőhelyen a kápolna, ép úgy, mint a fürdő, vendéglő, lakás. 2.) De nem az üres, elhagyott s pap nélküli kápolna, hanem díszes, csinos, tiszta s hogy legyen benne naponta szentmise. 3.) Rendkívül nagy jót tesz az, ki ilyen fürdői kápolna ügyét felkarolja, elősegíti, áldoz reá. Ilyen helyen az emberek csupa unalomból mintegy kényszerítve, vannak bebetekinteni a kápolnába s a többit majd elvezgi az isteni kegyelem. 4.) Gondoskodni kell, hogy legyen pap — s ez a pap a szolgálat fejében kapjon mindent vagy ingyen vagy pedig nagy kedvezmények mellett. 5.) Legyen az a pap szolid életű, hogy a vendégek bizalommal vigyék hozzá lelkiük ügyét, melyet talán csak itt tudnak rendezni. 6.) A fürdőre nézve is haszonnal jár, ha van pap és kápolna. Meg is mondtam a fürdőigazgatónak: Lám a kápolna ép úgy vonzza ide a vendégeket, mint a víz, levegő s vidék. Nézzük csak a nagy fürdők prospektusait? Ki van tüntetve azokban világosan: Kápolna istentisztelettel vasár- és ünnepnap ekkor, hétköznap ekkor. Sőt egyikben azt is olvastam, hogy a fürdővendégek mikor gyónhatnak.

Nálunk Erdélyben ez a kérdés, mint sok más is h o l t terület. Nem mozdulnak sehoh. Pedig ha a mostani élet olyan, hogy fürdőzni megy mindenki, akkor nekünk is fel kell karolni az erdélyi fürdők kápolna ügyét. Ez is egyike a modern pásztoráció ügyének s kérdésének. „Egyik nyáron családommal Homoródtól fürdőni nyaraltam. Rozoga, elhanyagolt kápolnánk volt pap nélkül. Vasárnap azért elmentünk bele, de fáj a szívünk. Egy pár pap érkezett oda, persze örültünk, hogy végre lesz szentmisénk. Nem volt, mert csak átutazók voltak.” Ezzel küldök az algógyi fürdői kápolna részére 5 koronát*) s kívánom, hogy főszerkesztő uram még több kápolnát is renováljon Erdélyben. Megtalálta az útát a fürdőző lelkekhez. Sz.

Káplánok távozása.

Több ditrói polgár aláírással levelet kapott a szerkesztőség. Az egyszerű, de őszinte hangú levelet szerettük volna egész terjedelmében közölni, mert igazán szépen nyilatkozik meg benne a nép szeretete — a jó papok iránt.

*) Hálásan nyugatom a küldött öszszegyet. Sz e r k.

Lapunk kedves és figyelmes munkatársai oly szíves készséggel és munkakedvvel dolgoznak, hogy a ditrói polgárok levelét bár a mult héten még bővítettünk is a lap terjedelmén — egészen közölni nem tudjuk. Hanem álljon itt a levelnek egy része:

„Két vasárnap egymásután Ditró lakossága könnyes szemmel, szorult szívvel távozott templomából. Búcsúzott két fiatal pap a hívektől és a hívek sírátták távozó lelkivezetőiket.

A két fiatal pap nem ismerte a zajos mulatságok helyét, s mégis mindenkit ismertek s mindenkiel barátságban éltek. A két fiatal papról mindenki egyet tudott, hogy soha senkiről rosszat nem mondottak, de róluk se gondolt soha senki rosszat. Fáj nekik a búcsúzás, de fáj a ditróiaknak is. Sokan zokogva mondták, „bár ne es jöttek volna ide, ha ijen bánnathagynak itt.”

Távozásukat sajnálja a ditrói székely kath. legényegylet, melynél munkásságukkal zenekart rendeztek, könyvtárt alapítottak, tekintélyes alapítókat gyűjtöttek. Sajnálják távozásukat a ditrói tanítók, kikkel egyetérten munkálkodtak az ifjúság vallásos, erőlesős nevelésén. Ez a két fiatal pap B o d ó József és B u z á s Imre volt ditrói káplánok, kik közül az elsőt Alsócsernátonba plebánosnak, a másikat Gyergyószentmiklósrá segéd-lelkésznek nevezte ki a főpásztor.

A jó Isten vezérleje s áldja meg törekvésüket, adjon egészséget, áldást azon jószágokért, melyet községünk lakosságával szemben tanúsítottak.

A főtiszt. papság figyelmébe!

A wieni eucharisztikus kongresszus vezetősége a következő figyelmeztetést küldte:

1. Minden pap, ki a kongresszuson részt vesz és a kongresszus tartama alatt misézni akar, vigyen magával amiktust és purifikatoriumot. Celebret is szükséges.

2. A kongresszus tartama alatt minden napra külön kell a miszésre jegyet váltani. Egy ilyen jegy ára 0.50 K. Jegy nélkül senkinek sem lehet miséznie. A jegy árában benn foglaltatik a ministránsoknak, sekrestyéseknek szolgálata, úgyszintén a szükséges ostya és bor ellenértéke is. Tehát ezekért nem kell külön fizetni.

3. A kongresszus egész tartama alatt szabad a votiv misét, de ssmo Sacramento mondani.

4. A wieni egyházmegye érseke valamennyi papjának megengedte, hogy a kongresszus tartama alatt, naponkint kétszer misézhetnek. Akik hasonló engedélyt akarnak, forduljanak saját egyházmegyéjük püspökéhez.

A nemzetközi eucharisztikus kongresszus. A bitoros hercegprimás XI. körlevelében hívja fel az esztergomi főegyháza megye papjait, tanítóit és híveit, a szept. hó közepén tartandó kongresszusra. A körlevél első sorában közli a kongresszus általános rendjét, azután a magyar csoport külön értekezleteinek tárgysorozatát, végül pedig az Országos Katolikus Szövetség, mint a magyar csoport középponti bizottsága által kiadott részletes tájékoztató szöszzerinti idézett szövegét. Ugyancsak most jelent meg Fischer-Colbrie Ágost kassai püspöknek, a magy. csoport egyházi elnökének VIII. körlev., melyben

a magyar bizottság által kibocsátott felhívás lelkes vezető részét közli, azután kifejezi azt az óhaját, hogy a kassai egyházmegye minél tekintélyesebb számban legyen ott a kongresszuson, figyelmezteti a papságot az Országos Katolikus Szövetség által kiadott és ország-szerzte szétküldött terjedelmes ismertető füzetre, végül tudatja azok névsorát, akik a kassai egyházmegyében az előkészítésnél közreműködnek.

Megtérés. A tavasz folyamán Szász-dálya községben, ahol mindez ideig csak 1—2 katolikus volt, mintegy 74 gör. kel. család, összesen 156 lélek tért vissza az Egyház kebelébe. Az érdem P o p p József sárpataki plebánosé. Az ő buzgó fáradozásának köszönhető, hogy a kath. vallás oly nagy teret hódított s amint a jelek mutatják, még nagyobb mértékben fog terjedni. Vasárnap, 28-án volt imaházuk megáldása s az első mise. Az imaház mindaddig, míg az ifjú hitközség képes lesz templomot építeni, az istentisztelet helyéül fog szolgálni. A sárpataki hívek mintegy 80-an körmenetben templomi zászlók alatt vonultak Szász-dálya, résztvenni új testvéreik örömeiben és emelni az ünnep fényét. Az öröm határtalan volt. De különösen annak örülnek az új hívek, hogy plebánosuk anyanyelvükön hirdeti közöttük Krisztus igaz vallását. Érdekesnek tartom megjegyezni azt is, hogy filia maior matre, mert az. Anya-Egyházban csak 54 kath. család van, míg a filiában már is 74, akikhez aug. 18-án még 20 lélek fog csatlakozni s nagy a remény, hogy számuk még ez év folyamán szaporodni fog.

A gyulafehérvári önkéntes tűzoltótestület folyó hó 28-án ünnepelte Roska József tűzoltóparancsnok 25 éves szolgálatát. Ez alkalomból a testület az Erzsébet-szálló emeletes épületben gyakorlatot tartott, a gyakorlathoz a felvonulás és a feladat szakszerű megoldása igen jól sikerült, a melyet nagy közönség nézett végig; a gyakorlatot Bihary Béla tűzoltótiszt, főgimn. tornatanár vezette. Gyakorlat után a tűzoltók az őrtanya udvarára vonultak, hol a jubilánst az egyesület szép selyembogója alatt a tűzoltók nevében Bihary üdvözölte, azután megszólalt a tűzoltóhoz, vendégek és tűzoltók uszonákhoz iltek, hol több pohárköszöntő hangzott el a jubiláns tűzoltóparancsnokra.

Az E. M. E. folyó évi október hó folyamán városunkba fogja tartani évi rendes közgyűlését Eszterházy Kálmán gróf elnöke alatt. Városunkban már megkezdődtek az előkészületek az illusztris vendég-sereg fogadására.

Szerencsétlenség. A Glück-féle új ház építése közben egy állvány leszakadt. Két munkás megsérült, kiket a városi kórházba szállítottak.

A nemzetközi eucharisztikus kongresszus tárgyában Bjelik Imre apostoli tábori vikárius a hadsereg kath. tagjaihoz épügy, mint a haditengerészetéhez pásztorlevelet intézet. Ennek vezető részében felhívja figyelmünket arra a nagy eseményre, amely szeptember hónap fog lezajlani s a melyen a királytól és a királyi ház tagjaitól kezdve az egész katolikus-ság részvesz, mint ugyanabban a hitben testvérek. Azután megemlékezik a hadsereg nagy hagyományairól, melyekkel legszébb harmóniában volt mindig a hithűség és felszólítja, hogy jelenjenek meg küldött-

ségileg és egyenkint a kongresszuson s a legfőbb hadúr példáját követve tisztelegjenek kardjukkal a kereszt előtt és hajtsák meg térdeiket a segítő és vigasztaló Isten előtt. Az Országos Kath. Szövetség, mint a magyar csoport középponti bizottsága megkereste a honvédelmi minisztert, hogy a tiszti kar katolikus tagjait figyelmeztesse a kongresszusra. Jelentkezési határidő augusztus 5.

Új egyetemi tanár. Dr. Bochkor Mihály, nagyváradi jogakadémiai tanárt, az erdélyi r. k. státusnak egykori derék munkás titkárával a király a kolozsvári egyetem magántanárává nevezte ki.

A nemzetközi eucharisztikus kongresszus iránt a király, mint a kongresszus legfelsőbb védője a legnagyobb érdeklődéssel viseltetik. Az előkészítés munkájáról állandóan jelentést terjesztenek elő. A kongresszus ideje alatt Bécsben tartózkodó fejedelmi személyek és egyház-fejedelmek elszállásolásáról úgy intézkedett, hogy azok a Burgben kapjanak lakást. Ugyanitt fogadja Van Rossum biboros pápai követet, mint saját vendégét. Az ünnepélyes megnyitáson és a kongresszus bezáró nagy körmeneten részt vesz. A kongresszus után szept. 16-án Máriazellbe Nagl bécsi biboros hercegérsek zárandoklatot vezet, amelyen az összes felvidékiek is résztvesznek. Tekintettel a jelentkezők nagy számára, a rendezőség már csak rövid ideig fogadhatja el a zárandoklatra a részvételi bejelentést. A vasúttársaság erre az alkalomra félárú kedvezményt ad és különvonatok menetidejét három órára gyorsítja.

Prímícia. Lélekiemelő ünnep volt jul. 28-án Csikmenaságon. Nyirő József mutatta be első szentmiséjét. Ünnepi érzéssel voltunk átitatva. Lelkünkét Sámsoni erővel, Dávidi pompával öltöztették a gondolatok. Az arcok melege egymásra süttött, megérezhük Krisztust. Az ünnepi hangulat Krisztushoz preparált, az ünnepi szónok, Incze Domokos egybe hozott, szeretettel egybekötött; imádkozunk: mert „ha valamikor meghallgatást nyertünk Istennél, úgy ebben a pillanatban fogunk.” Nem maradt száraz szem, mikor az újmisést kötelességeire, az angyalokét is felülmuló hatalmára figyelmeztette s sirtunk mindannyian, mikor meghalt atyja szellemét is elhozta közénk. Az erős bizalom, a könyves szeretet vitte oltárhoz újból az újmisést, ahol Hosszu Ferenc főesperes úr vezette. Jól esik mindég, mikor az öreg bácsikat olyan könnyed mozdulatokkal, olyan aranyos kedvességgel látom a fiatalok közt mozogni. Itt láttam két selmeci apácát is, a főnöknőt és az újmisést testvérét, szépen, galambok módjára meghűződva. Épültünk megjelenésükön. Mise végével az újmisést látott szívesen. Ő mondotta az első köszöntőt meghalt atyjára: Nyirő Mihály, Antal József és élő püspök atyjára: Gróf Antal Gyusztáv Károly és a kassai Fischer-Colbrie Ágost felszentelő püspökére. Megint csak könnyeztünk, hogy miért, mindenki gondolhatja. Ezután a főesperes köszöntötte komoly lélekkel, de derűs homlokkal az újmisést. Még sok köszöntő hangzott el, igazolva, hogy szép volt, lélekiemelő, Istenhez emelő volt ünnepünk.

Petőfi emlékünnepe Kászonfűrdőn. A szabadság és szerelem örökéletű dalnokának emlékünnepe az idén augusztus 4-én (vasárnap) fogják megtartani a kászon-

jakabfalvi fűrdőn. Az ünnepély műsorának összeállításán most fáradozik a rendezőség. A serlegfelköszöntőt értesülésünk szerint Fodor János k.-vásárhelyi polgári iskolai igazgató úr fogja tartani. A kirándulást kedvelő közönség figyelmét felhívjuk a kies fűrdőn tartandó ezen hazafias ünnepélyre. Az ünnepély műsorát közelebbről közölni fogjuk.

Az élelmes magisztrátus. Van Erdélyben egy város. Egészségügyi csatornája is van. A csatornába nem szabad szemetet dobni, így hirdeti egy-egy tábla. Igen ám, de sokan nem tudnak olvasni, mások meg sötétben hordják a szemetet, ilyenkor pedig az írást nem lehet látni, tehát a szemét a csatornába kerül, mivel hogy a csatorna — jó illatok terjesztése céljából — befödve nincsen. Mit tesz hát az élelmes magisztrátus? Mihelyt a szemét a víz folyását annyira gátolja, hogy a víz a csatorna helyett az utcán kénytelen folyni, a magisztrátus a szemetet kirakatja mind az utcára. Ezt a várost csuifven Gyulafehérvárnak hívják.

A kedves nagynéni. A napokban történt Zetelakán, hogy a kilenc éves Lukács Ilona, nagynénjének Lukács F. Mózesnek a kapuja előtt játszadozott a nálánál jóval kisebb fiú testvérével. Egyszerre csak észrevette őket a nagynéni, ki szörnyű haragra lobbant, hogy a két kis gyermek kapuja elé merészkedett s ezen való mérgében a leánykát felkapta, befutott vele a házba, hol egy tenyérszerű széles hasábjával irtalmatlanul össze-vissza verte, hogy a szegény gyermeket összetörve szállították be a kórházba. Az ügyesség a brutális asszony ellen az eljárást megindította.

Kolera az Alföldön. A csongrád megyei Mindszenten hétfőn koleragyanus tünetek között megbetegedett Farkas Ferenc nap-számós. A napokban a köz-kórházban meg is halt. Bélrészeit felküldötték Budapestre, ahonnan csüitörtőkön este az az értesítés érkezett a mindszei hatóságokhoz, hogy Farkas Ferenc ázsiai kolerában halt meg. Tegnap újabb koleragyanus megbetegedés történt Mindszenten, Gyomai Istvánné heves görcsökben összeesett az utcán. A mindszei főszolgabíró minden intézkedést megtett, hogy a kolerát a Tisza partján levő községekbe és városokba, különösen Csongrádra, Hódmezővásárhelyre és Szegedre be ne hurcolhassák. A csendőrség teljesen körülfárta a Mindszettel szomszédos kis tiszamenti községeket. Dr. Vogel Lajos járóorvos pedig az összes mindszei házakat fertőtlenítette. A hatóságok egyuttal értesítették a belügy- és a honvédelmi miniszteriumokat az újabb koleragyanus megbetegedésről.

Óriási havazás a csiki havasokon. Alsófehér vármegye alispánjához július 25-én távirati értesítés érkezett arról, hogy Csikvármegye területén e hó 24-én óriási havazások voltak. A csikszépvízi vasúti állomásfőnök jelentése szerint ott a környéken 48 cmtr magas hó esett le, 24-én és 25-én még tovább folyt a havazás. Az Olt és a Maros mentén előreláthatólag kikérülhetetlenül nagymérvű áradások fognak következni.

Medve és az erdőőr. Gróf Mikes Armin erdőőrei: Zsidó Sándor és Fejér Mihály Zabolai lakosok, folyó évi július 24-én szolgálatban voltak a „Zernye” havason. Amint ott portyáztak, egy hatalmas medve került eléjük és két lábra állva az elől ha-

ladó Zsidó Sándorra akart ugrani, ki szerencsére ezt — elég jókor — észrevette és egy jól irányzott lövéssel a fenevadat leterítette, de ez újból felugrott, s ha az erdőőr egy másik lövéssel szíven nem találja, feltétlenül a medve áldozatává esett volna. A medvét, mely körülbelül 10—15 éves him, beszállították a grófi kastélyba, a hol a ritka szép példányt nem győzték eléggé megbámulni.

Új egyetemi tanár. A király dr. Reinhold Bélát, a kolozsvári tudomány egyetem címzetes nyilvános rendkívüli tanárát, ezen tudományegyetem az orvosi vegytani tanszék rendkívüli tanárává a VII. fizetési osztályba kinevezte.

Orgona megáldás Zalatnán. Maradandó emlékü egyházi ünnepség keretében áldotta meg dr. Szentiványi Róbert teol. tanár a zalatnai róm. kath. templom újonnan átalakított orgonáját. Resch György székesegyházi karnagy művészi játéka és a zalatnai plebános és kántor közös fáradozása által tanított énekkar kitűnő éneke nemcsak műélvezetet nyújtott a nagyszámú hívő közönségnek, hanem az áhitat emeléséhez is nagyban hozzájárult. A kegyur 1000 koronát adott a javítás költségeire, a többi a hívek buzgóssága pótolta. A plebános szép és tartalmas szónoklatában Isten áldását kérte mindazokra, kiknek adományai lehetővé tették, hogy a hívők imái az új orgona áhitatra keltő hangjai között szálljanak az Ur trónja elé!

Az új gör. kath. püspökség szervezése. Az új gör. kath. püspökséghez átfognak csatolni 157 plebiát és pedig: az eperjesi egyházi körből 8, a munkácsiból 70, a szamosújváriból 3, a nagyváradiból 40, és a gyulafehérvár-fogarasi érseki körből 35 plebiát, mely utóbbiak a következők: Árkos, Nagyborosnyó, Nagykászon, Csikszentgyörgy, Gelence, Ilyefalva, Lemhény, Lisznoy, Kézdiszentkereszt, Torja, Abásfalva, Alsóboldogfalva, Bözödujfalu, Szováta, Szárazajta, Székelyszenterzsébet, Székelyudvarhely, Oláhszakod, Gy.alfalu, Csikszentdomokos, Szépviz, Gyimesbük, Gyergyószentmiklós, Gyergyóvasláb, Nyárádandrásfalva, Nyárádbálintfalva, Harasztkerék, Nyárádkarácsonfalva, Kebeleszentivány, Marosvásárhely, Székelyárd, Szentháromság, Szentlőrinc, kisteremi és az esztergomi érsekségből Budapestet. Ezek fogják képezni a magyar gör. kath. püspökséget. A magyar gör. püspök fizetése 40.000 korona, egyház-kormányzati járandósága pedig 12.000 korona lesz.

Homoród gyógyfürdőn vidám hangulat és jó élet uralkodik. A kies fekvésű, fenyvesekkel koszorúzott fürdőhelyen sok család nyaral. Balázs Kálmán a fürdő figyelmes igazgatója és özv. Bodroginé a vendéglőse. Vendégek Segesvárról, Budapestről, Kolozsvárról, Dicsőszentmártonból, Déváról, Marosvásárhelyről, Nagyszombatból, Temecvárról, Szászvárfalváról, Székelyudvarhelyről, Gyergyóremetéről is vannak és még egyre érkeznek.

Népkert. Csikmegyében szervezett a tunsádi gazdakör egy népkert, mely nemcsak a nép szórakoztatására, de főképp oktatására fog szolgálni a benne rendszerrel üzőtt kertészettel és kísérleti teppel. A népkertet, melynek létesítését a kirendeltség is támogatta, ma adja át Koós Mihály min. osztálytanácsos rendeltetésének szép programmú ünnepség keretében. A

mai drágasági viszonyok között helyén való volna, ha a tisztviselők létesítenének szövetkezeti tisztviselői kertet, a minek termelvényei kétségtelenül megkönnyítenék a nehéz háztartási életet. A példát nem Csiktól, hol a falusi nép alkotta meg ezt az intézményt, hanem Debrecen város tisztviselőitől lehetne venni, kik már régen életbeléptették ezen szociális intézményt s azt sikerrel nevelik önmaguk és családjuk dolgozván a szabad időben — önmaguk javáért.

Papagályok a szabadban. A oudenpesti állatkertben mindenkinek feltűnik és kedvére válik, hogy a legtöbb állat szinte szabadon él. Különösen érdekesek a színes nagy ararék és a fehér tollu bőbitás kakaduk, amelyek reggelenkint magukban kiszállnak a nagy madárházból, elfoglalják a szokott helyüket a szabadban és ott mozognak egész nap. Este azután vissztérnek a ház belsejébe; sőt ha rosszra fordul az idő, napközben szintén besietnek a védett helyen levő éjjeli szállásokra. Legközelebb öt pár nimfapapagályt fognak szabadon eresztetni a kertben.

A „Sziám“ agyonlövéséről sokat írtak a lapok, azonban az állatkert igazgatóssága csak akkor fog ebben határozni, ha ennek szükségé feltétlenül bekövetkezik. Most a „Sziám“ ismét nyugodtabban viselkedik, mert fogájása megszünt és vízzel öblögeti mindennap reggel a száját. A vizet a medencéből ormányába szívja és azután nyitott szájába fecsentli. Vesebaja azonban még nem mult el és gyógyítani sem lehet, mert nem közeledhetik senki sem a hatalmas állathoz életveszély nélkül. A „Sziám“ mindamellett sokat járkal az udvarban és elég vigán látszik viselkedése szerint. Ha a közönség közül néha valaki bosszantja, akkor homokot szed föl a földről ormányával és hirtelen rászórja az illetőre, aki megérdemli a büntetést.

Struccok szaporodása az állatkertben. Lendl Adolf dr.-nak régi terve, hogy különböző forróvidéki állatokat nálunk szaporítással tenyésztesse és esetleg kereskedésbe bocsásson, ügylatszük meg fog valósulni; mert a struccokkal folytatott kísérletek sikerrel kecsgettek, a mennyiben egy pár afrikai strucc számos tojást adott s ezeket most kelteik. Most délamerikai nandu-struccal kísérleteznek hasonlóképen. Ezek a kisebbek és vadászati célokra alkalmasak.

Szerkesztői üzenetek.

Állami tisztviselő. Írását olvastuk. Állásfoglalásunkat írása elolvasása után is helyesnek tartjuk.

H. A. Govásdia. Tévedni méltóztatik. Olvassa el most számunk vezércikkét.

Sz. M. Remete. Sok függ a hanghordozástól is. Azt hisszük ismeri a zsidó bocsánat kérést.

Cs. L. Segesvár. Örülünk a kitartó munkának.

B. J. Szászsebes. Azt hisszük hogy az erdélyi városok sokat tanulhatnának Szászsebestől. Csak az a baj, hogy a tanulás fáradsággal jár, ettől pedig irtóznak az illetékes körök.

S. K. Verseket ritkán közlünk. Küldje be valamelyik szépirodalmi lapnak.

N. F. A gyulafehérvári polgári fiúis-

koláról még eddig keveset tudunk. Multkor hírt adtunk róla, hogy az előkészítőbizottság megalakult. Ezzel vége.

N. D. Bajorországba hivatalos portómentes levelet küldeni nem lehet. 20 grammig 10 filléres bélyeget, azon felül minden 15. gr. után 20 fillérest kell a levélre ragasztani.

Első Czeplédi Ruggyanta bélyegzőgyár CZEGLÉD.

Értesítés.

Mindenféle díszes ruggyanta-(gummi-) bélyegzőt festékező párnával, számológépet iparosok, kereskedők, ügyvédek, pénzügyezetek, egyletek, hivatalok, községek részére legolcsóbban készít. — 10 koronán felüli rendelésnél a rendelő 100 darab pergamentnévjegyget kap, tetszés szerinti betűvel. Ugyancsak különféle reklámtárgy kapható. Utazók és helyi képviselők magas jutalék mellett felvétetnek.

Tessék árjegyzéket kérni.

Templomok, oltárok, szószekek festését és aranyozását elvállalja a legjobb kivitelben és jutányos árban

URBÁNSZKY FÜLÖP műfestő
KOLOZSVÁR, Sörház-u. 2.

Költségvetést, új tervek készítését díjtalanul elvállalom.

Fleischer János

(Keresztény katolikus cég.)

egyházi ruha és reverenda szabó

PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesít a legjobb szabású, minőségű és finoman kidolgozott reverendák és címádák, papi civil öltönyök előállítására. Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztem be. Mindennemű egyházi ruhák: casulák, pluvialék velumok, baldachinok, minisztráns ruhák zászlók, lobogók, karingek, álbak, kehelyruhák stb. készítenek.

Nem kell sem Budapestre sem Bécsbe menni. Üzletem ugyancsak minden pesti vagy bécsi céggel úgy szabászat, mint ár és minőség tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól eszközöltetnek.

Költségvetés és árjegyzék ingyen! Személyesen is megjelenek!

Ruzsinszky Béla

géperőre berendezett
oltárépítő műhelye
PÉCS, MAJLÁTH-U. 25. SZ.

Megbízható katolikus cég!

A pécsi orsz. kiállításon az iparművészeti társulat által arany éremmel kitüntetve.

Készít és elvállal

mindennemű templom berendezési és felszerelési tárgyak, u. m.:

oltár, szószék, gyóntatószék, templompadok, szentély-korlát és egyéb felszerelési tárgyak készítését, szállítását, régi oltárok aranyozását és átalakítását.

Pontos rajzzal és költségvetéssel készséggel szolgálok.

Több kisebb méretű vagy több nagyobb megrendelésnél személyes megjelenés.

Lelkiismeretes kiszolgálás!

Több elismerő nyilatkozat!

Püspöki Lyceumi Könyvnyomda

bérlő SCHÄSER FERENC
KÖNYV- és PAPIRKERESKEDÉS, KÖNYVNYOMDA
KÖNYVKÖTESZET — GYULAFEHÉRVÁR.

Ajánlja dúsán felszerelt raktárát mindennemű irodai cikkekben, író- és fogalmazványpapirosokban, stb.

Teljes irodaberendezések modern amerikai rendszerben.

Egyházi nyomtatványok

mindig raktáron vannak és azonnal szállíthatók.

Linotyp betűszedő- és más új gépekkel felszerelt könyvnyomdában mindennemű nyomtatványok kifogástalan minőségben versenyképes árak mellett készíttetnek.

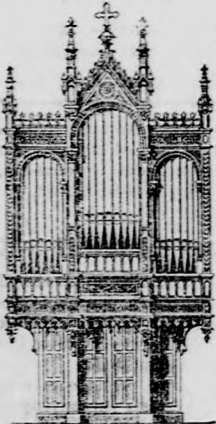
Minden — bárhol és bárki által hirdetett könyv, zenemű vagy folyóirat általam eredeti áron beszerezhető. Árjegyzék és költségvetés ingyen!

Boda József

orgona- és harmonium-építő
CSIKTAPLOCÁN.

Van szerencsém a főtiszt. papság és m. t. egyháztanács tudomására hozni, miszerint

orgona- és harmonium-építő
műhelyemet

teljesen ujjannan rendeztem be, minek utána módomban áll a legnagyobb szabású orgona-építést is elvállalni. Bárminemű javításokat átalakításokat jutányos árban, pontosan eszközölök.

A n. é. közönség pártfogását kéri, kiváló tisztelettel

Boda József orgona- és harmonium-építő
CSIKTAPLOCÁN.

ALAPITVA 1898.

ALAPITVA 1898.

Valóban jó

és szépen égő

méhviaszgyertya

4 kilótól kezdve bérmentve
kapható

Dokupil Lajos

viaszgyertya gyárosnál

NAGYLÉVÁRDON.

(Pozsonymezőye.)

Nagyobb vételnél 15—20%
árengedmény.

Árak kilónként:

2:40 K., 3:20 K., 4 K., 5 K., II.